

ENSURING STANDARDS OF QUALITY OF LIFE IN A TURBULENT WORLD

Monograph

Opole 2022

The Academy of Applied Sciences
Academy of Management and Administration in Opole

Ensuring Standards of Quality of Life in a Turbulent World

Monograph

Scientific editors: Tadeusz Pokusa
and Tetyana Nestorenko

Opole 2022

ISBN 978-83-66567-48-1

Ensuring Standards of Quality of Life in a Turbulent World. *Monograph.* Scientific editors: Tadeusz Pokusa and Tetyana Nestorenko. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2022; pp. 623.

Reviewers

Valentyna Smachylo – DSc, Professor, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine
Slawomir Sliwa – PhD, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole

Editorial Board

Tetiana Buhaienko – PhD, Associate Professor, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Ukraine
Zoia Dikhtiarenko – PhD, Associate Professor, University of the State Fiscal Service of Ukraine, Ukraine
Nadiya Dubrovina – CSc., PhD, Associate Professor, Bratislava University of Economics and Management, Slovakia
Marian Duczmal – DSc, Professor, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Wojciech Duczmal – DSc, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Tetyana Nestorenko – PhD, Professor AS, Associate Professor, Berdyansk State Pedagogical University, Ukraine
Marcin Oleksiuk – The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Aleksander Ostenda – PhD., Professor AS, Academy of Silesia
Iryna Ostopolets – PhD, Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Ukraine
Tadeusz Pokusa – PhD, Professor ANS – WSZiA, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Jadwiga Ratajczak – PhD, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Olha Shevchenko – PhD, Associate Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine

Publishing House:

The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
18 Niedziałkowskiego Str. 45-085 Opole, Poland
tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of the materials.

© Authors of articles, 2022

© Publishing House ANS – WSZiA, 2022

1.5. National resilience in the spiritual space of intercultural dialogue

Національна стійкість в духовному просторі міжкультурного діалогу

Національна стійкість – це здатність держави та суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження та характеру, адаптуватись до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування, у т. ч. під час криз, швидко відновлюватися після криз до оптимального за визначених умов рівня рівноваги [8, с. 35]. У понятті «національна стійкість» слово «національна» означає приналежність до конкретної держави (англ. national state). Водночас воно «відображає не лише процеси, котрі відбуваються навколо держави як політичного інституту і його здатності протистояти загрозам, але й охоплює ширший спектр суспільних відносин та об'єктів» [8, с. 35-36].

Національна стійкість є невід'ємною частиною духовних цінностей, які є джерелом національних традицій, внутрішньо-психологічного досвіду людини сформованого впродовж життя. У філософії поняття «духовність» завжди відігравало чи не найпершу роль у ключових питаннях призначення людини, ролі, суті її буття. Адже духовне життя збагачувалося в процесі освоєння людиною навколишнього світу через мову, традиції, виховання, добро, красу, гармонію, а не через тілесні насолоди. Прагматичні, побутові складові поєднувалися з естетичними й були засновані не на злі, ненависті, а на щирості, ніжному, гармонійному поєднанні людини з навколишнім світом. У природі людина шукала співзвучне своєму внутрішньому прагненню, своїм настроям. Це формувало своєрідний «генетичний код», що обумовлювався особливостями світосприйняття і світорозуміння кожного окремого народу, народним світоглядом, що включає в себе явища як естетичного, так і психологічного, соціального, філософського, національного характеру, мовою, яка є не лише інструментом спілкування між людьми, але й формує світогляд [17].

На цих підставах ми розглядаємо основні засади формування національної стійкості в українських народних думках, що дозволить нам з'ясувати ступінь їх

художньої якості й виразності в поетичній свідомості українців, народів Близького Сходу та країн Африки. Адже людина завжди залишається «вкоріненою» у «первинній спільноті», яка «забезпечує цінності, норми, історію, міфи та відчуття історичної спадковості» [18, с. 15].

Українські народні думи – жанр української усної народної творчості; ліро-епічні пісні про історичні чи суспільні події в Україні. Цей жанр виник у XV-XVI ст., але як явище українського епосу сягає часів Київської Русі (IX-XIII ст.), а можливо, й раніше. Історично українські народні думи виконували високопрофесійні народні співаки – кобзарі, бандуристи та лірники під акомпанемент національних музичних інструментів кобзи, бандури чи ліри. У думах оспівано не лише події історичного минулого українців, а й цінності свободи та незалежності, родини, Роду, відданість Батьківщині. Українські народні думи утверджують гуманістичні ідеали, високі моральні принципи українського народу [16, с. 4].

Духовну складову національної стійкості ми розглядаємо в міжнародному контексті. А саме, у групах студентів з країн Близького Сходу та Африки, які навчаються в медичному інституті Сумського державного університету, ми практикуємо їх ознайомлення з українськими народними думами. Зокрема, іноземні студенти прослухали та проаналізували записи дум у виконанні кобзарів Г. Ткаченка, Є. Адамцевича, Є. Мовчана, а також відомого українського бандуриста з Канади В. Мішалова. Студентів надзвичайно вразив героїзм епічних героїв у думах «Козак Голота», «Три брати Самарські», «Маруся Богуславка». Головними персонажами народних дум є козаки. «Козаки» – це шляхетний орденський титул, суто національний визначник особливої суспільної станової приналежності, знак прийняття добровільної обітниці «моє понад-Я – у відреченні від себе», клейнод особистої присяги перед власним сумлінням, живим Богом, живою Вітчизною, рідною землею [1, с. 19]. Ю. Руденко визначає такі складові кодексу лицарської честі козаків:

- непохитна вірність принципам народної моралі, духовності;

- відстоювання свободи і незалежності, народу, держави;
- уміння скрізь і всюди поступати благородно, виявляти лицарські чесноти;
- готовність боротися до загину за волю, честь і славу України;
- ненависть до ворогів, прагнення визволити рідний край від чужих заброд-завойовників;
- здатність відстоювати рідну мову, культуру, право бути господарем на власній землі;
- героїзм, подвижництво у праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України [10, с. 122].

Коли в Західній Європі лицар – це воїн, який мав бути із так званої благородної сім'ї, пов'язаний з класовими феодальними привілеями, то в українському фольклорі – це простий козак, який вільно гуляє степами, у боях з ворогами, у повсякденному житті виявляє названі вище чесноти. За всієї спорідненості лицаря західноєвропейського середньовіччя українське лицарство глибоко закорінене в етнічні вояцькі особливості родоплемінного суспільства, бере в ньому свої початки. На ранньому етапі парубоцька верства ще не мала військової організації і керувалась подвійною, побутово-парубоцькою та лицарською етикою, все ж дотримувалась певних моральних установ, спрямованих на плекання мужності, відваги та дисциплінованості.

Якщо ж звернутися до етимології слова «козак», то зазначимо, що смисл слова увібрав у себе первісне розуміння навколишнього світу, що дає змогу точніше окреслити суть природи козацтва. Так, чимало дослідників намагались пояснити це слово як запозичене. Нині воно трактується як суто праукраїнське, що мало коріння ще з часів держави артів. Тоді існувало слово «кес» (варіанти «кос», «касс»), що означало «меч». Слово «кесар» складалося із двох слів «кес» (меч) і «сар» (головний), і мало значення перший воїн. Переходячи в інші мови, воно набирало іншого звучання. Так, люди озброєні «кос» (мечами) були «косаками», звідси й слово «козак» [2, с. 82-85]. Відтак, характер козаків відтворював істинне прагнення до боротьби, що було властиве першому воїнові

у ній, пройнятому поривом до перемоги, бажанням здобути собі славу, яка має бути вічною. «Слава не вмре, не поляже, отнині до віка!», – так закінчуються думи. У думках героїчного циклу не лише стверджується ідея боротьби, а й смерть сприймається як священнодійство.

Які ж основні етнопсихологічні характеристики криються в національному характері українців, що вплинули на формування духовної, мілітарної, національної стійкості? Трипільська пракультура залишила у спадок українцям «терплячість, мовчазну відвагу, скромність, ... впертість у досягненні мети і вміння стійко сприймати невдачі», «демократичний громадський устрій». Від понтійської пракультури «українці успадкували відвагу, творчий дух, потяг до різних спілок, громад, артілей». Готськими впливами визначалися «стійкість характеру, військова й державна дисципліна, дотримання угод, організованість». «Цікаве поєднання готизму з еллінізмом (понтійством) дало тип запорозького козака, який дивував іноземних істориків...». Київсько-руський первень визначив «дух волелюбності й національної гордості, глибокий український патріотизм» [5, с. 512].

Коли брати до уваги шкалу вразливості за Т. Кенноном, то в українських народних думках *вразливість* є передумовою формування національно визначених переваг у протидії й недопущенні згубних факторів впливати чи руйнувати «національний організм» як ззовні, так і зсередини. Тому в думках вона виражається в наступному:

1) «відкиданні» матеріальних благ, байдужості до розкоші, що формувало в характері козака винахідливість і невибагливість, а отже, утверджувало міцність і стійкість козацької громади. «Особливо вражала простота і невибагливість козаків у побуті, байдужість до розкоші, – пише дослідник козацтва Ю. Руденко, – адже вони часто обходилися найбіднішою їжею. Їли здебільшого затірку (варені кульки затертого тіста з юшкою), виловлену рибу чи впольовану дичину. Лікувалися горілкою з попелом чи рушничним порохом, до ран прикладали змочену слиною землю. Козацькі злидні, невлаштованість стимулювали винахідливість. Так, за відсутності металевого посуду могли

зварити куліш, кладучи в дерев'яний ківш розпечене на вогні каміння, доки вода не закипить. ... сам кошовий, і старшини жили звичайним життям простих козаків. Вони мешкали в тих самих куренях і їли із загального котла» [10, с. 128];

2) самозахисті, що сформувався на основі культу вільної особистості, що є духовною перевагою козацької психології. Цей культ свободи був антиподом до рабської, холопської психології самоприниження, самознецінення і пристосуванства, бо ж уособлював гордий, незалежний, сповнений людської, національної й громадської гідності, поваги до інших людей. Повна особиста свобода і всього народу, його незалежність були сутністю світосприйняття і світовідчуття козака-запорожця, що сформували в ньому протидію рабській вразливості й покорі. З цього приводу Д. Яворницький писав, що правдивою стороною характеру козаків була «висока любов їх до особистої свободи, за яку вони вважали за краще люту смерть, ніж ганебне рабство...» [12, с. 274];

3) управлінні, яке утворилося на засадах самоорганізації, коли люди були змушені тікати від панів на вільні землі, де й створювали громади, з яких пізніше сформувалася потужна козацька держава – Запорізька Січ. Вона стала єдиним «островом» народовладдя серед сусідніх деспотичних і тоталітарних державних режимів. Тут утверджувалася козацька вольниця, яка не підпорядковувалася суворій дисципліні та високій моралі. Тут реалізовувалися найпередовіші на той час національно-січові цінності загальнолюдського змісту і характеру – глибоко демократичні засади життя, принципи братерства та порядності, рівноправності та солідарності, виборність гетьмана та козацької старшини, справедливе козацьке судочинство. «Горе старшині, коли на її голову падав козацький гнів, – підкреслює Ю. Руденко, – бо ображені козаки могли вчиняти погром, а посадовець-невдаха нерідко рятувався від справедливого козацького гніву втечею із Січі» [10, с. 127].

Відповідно до визначених духовних складових національного характеру українців, іноземні студенти після прослуханих аудіозаписів народних дум висловили своє потрактування діям і вчинкам епічних героїв. Наприклад, для

Антоні з Нігерії, козаки є символом свободи, хоробрості, гордості. У своєму відгуку він зазначає, що вчинок братів (дума «Три брати Самарські»), які були тяжко поранені і обрали довгу мученицьку, а не миттєву, від рук ворога, смерть, заслуговує на особливу повагу. Разом з тим, іноземні студенти зауважують єдність у козацькому середовищі, тоді коли нам, українцям, часто приписують неспроможність до об'єднання і нав'язують хибні стереотипи, мовляв «моя хата з краю», «на одного козака три гетьмани» тощо. Для Джиде (Нігерія) те, що брати разом пішли з рідної домівки захищати свою землю, а не залишили хоча б одного з них вдома, є прикладом для наслідування. У цьому виявляється національна стійкість героїв думи. Прослухавши аудіозапис думи «Іван Коновченко», в якій юнак був єдиним сином у матері і попри її заборони все ж пішов «слави зазнавати», Хоуп (Нігерія) зазначив: «Вчинок козака – це моральний обов'язок, що спонукав захищати кордони України від нападу турків і татар» [6, с. 111].

Студентів з Іраку в українських народних думах та історичних піснях захоплює героїчна боротьба та смерть козаків за рідну землю, що є особливо близьким і зрозумілим для них, адже викликає своєрідні роздуми над своєю долею та долею свого народу. Так, наприклад, Рифаат (Ірак) засвідчує: «Я завжди готовий вмерти за Батьківщину, тому я буду жити вічно. Це моя земля, мої люди. За все це я віддаю душу. Аллах мене створив, і може взяти мою душу, коли потрібно. Ми будемо жити!...» [15, с. 204]. Тобто, студент бачить в українських козаках-лицарях своїх однодумців, глибоко розуміє їх прагнення і поривання до свободи. Для курда Абдерахіма (Туреччина) смерть козаків в долині не є поразкою. «Навіть тоді – пише він, – коли воїни не отримують перемогу, вони стають сильнішими. Не сьогодні, то завтра вони переможуть. Коли є ціль, то потрібно до неї йти. А смерть на полі бою – це ознака вічності життя» [6, с. 112]. Як бачимо, в українських народних думах студенти, як і українські козаки, смерть сприймають як священну, як вияв вічності, незламності героїчного духу тих, хто гине на полі бою у боротьбі за свою Батьківщину. В українців такі уявлення мають своєю природою давні

вірування, коли народження і смерть усвідомлювались як явища тотожні. Смерть і біль вважалися вічними супутниками людини, з якими вона повинна дружити. Тобто внутрішня природа людини сконцентрована в розумінні смерті «як передумова нового життя» [4, с. 9]. Тому, як зазначає К. Черемський, від смерті не слід тікати, а потрібно шукати із нею взаєморозуміння [11, с. 36-40].

Поняття «людина і природа» студенти-курди сприймають в площині відданості своїй землі, за яку борються і помирають. Так, наприклад, Абдерахім (Туреччина, 916 гр.) зазначає: «Головне для козака – це бути вільним. Коли козак Голота воює і отримує перемогу, то для нього це почесна справа. Тоді й прославляє він не лише себе, свої дії, але й поле, де вони отримали перемогу» (архів автора). Звернімо увагу, як студент об'єднав у єдине ціле людину і поле, на якому козак отримав перемогу. Для нього дії козака Голоти не є одноосібними. Курд Ридван (Туреччина, 916 гр.), також зазначає, що головним для героя думи є відчуття єдності із землею. «Земля допомогла козакові тільки тому, – пише він у відгуку, – що цей лицар народився на цій землі, ріс і увібрав її силу, що й стало джерелом його до перемоги» [15, с. 204].

Світосприйняття та світорозуміння курдського народу теж засноване на єдності людини і світу, в основі якого лежить діалектика протилежностей. *Сила, міць, потужність* поєднуються з *ніжністю, спокоєм, красою*. Жіночі та чоловічі курдські імена відображають таке поєднання: *Delal* (ніжна), *Xezal* (красива), *Rojin* (сонце), *Helbest* (вірш, поема), *Agir* (вогонь), *Aram* (спокій) та ін. Своєрідним постає етнотип воїна в курдській народній пісні «Vêrîtana» [7, с. 103-109]. Студенти Діяр Озьгур та Ахмет Ішим, курди за національністю (Туреччина), проаналізували образ героїні цієї пісні – молодої дівчини на ім'я Берітан, що значить *перший воїн*. Вона постає в образі *лева* «şer», очолює і веде за собою військо. У різних варіантах цієї пісні образ лева змінюється на образ *хвилі* «rêlan», яка грізно нищить все довкола. Берітан є уособленням чоловічого і жіночого начал: дівчина сильна як чоловік та одночасно жіночна, ніжна як троянда «kulîlka». «Саме ця молода дівчина вказала курдському народові шлях до свободи. Раніше наш народ не знав, як

можна бути вільним, незалежним, жити по-іншому. Берітан стала для нас світлом свободи, вона – національна героїня» [7, с. 107], – коментує Ахмет. Студенти пишаються рішучими діями героїні, що покликані любов'ю до рідної землі, свободи, незалежності. Діяр співпереживає за долю Берітан, що підтверджується його емоційним співом. В цьому іноземний студент уподібнюється до постаті українського кобзаря чи бандуриста, бо ж намагається глибоко ввійти в образ героїні і передати нам її внутрішній стан. До співу Діяра приєдналися інші студенти-курди, засвідчуючи цим свою підтримку, єдність з героїнею народної пісні.

Коли в українській народній думі «Козак Голота» епічний герой виголошує славу козакам-лицарям у кінцівці думи, то у курдській пісні «Vêrîtana» народ возвеличує героїзм, хоробрість дівчини вже у зачині пісні: «Çendî hebim ji bîr naçe / Vêrîtana min» («Народ ніколи не забуде тебе / Наша Берітана»).

Сміливою постає і українська дівчина Маруся в думі «Маруся Богуславка», яка ризикуючи життям, випускає з темниці своїх земляків: «То дівка-бранка добре дбає, До темниці приходжає, Темницю одмикає, Темницю одмикає» [3, с. 166]. Для Мохаммада Абу-Хамеда з Йорданії вона є прикладом для наслідування. «Ця дівчина не забула свою Батьківщину, – говорить студент, – ризикуючи своїм життям, вона відпускає невольників-українців додому. Вона дуже хоробра» (архів автора). Аналізуючи народну думу, студент робить висновок про те, що цей народний твір потрібно вивчати у школі. Звертає увагу Мохаммад й на те, що героями українських народних дум є прості українці з глибоким внутрішнім світом. «У нас в Йорданії – зауважує студент, – в піснях возвеличуються образи короля, генерала, керівника, але ніяк не простих, звичайних людей. Українці ж бережуть в пам'яті подвиги славних козаків, возвеличують їх у піснях. Хоробрими є не тільки чоловіки, але й дівчата» [15, с. 210].

Чужоземні студенти переймаються долею невольників, які тридцять років перебували в «темниці-кам'яній» (думи «Маруся Богуславка», «Плач

невільників»). Хоча драматична складова переважає героїчну, герої дум для них теж постають сильними духом. Наприклад, студентові із Туреччини Емре, важко усвідомити, що людина взагалі здатна витримати такі нелюдські умови. «Коли б мені довелося бути на місці українських невольників і терпіти такі муки, то, напевно, я б не витримав. Для мене таке «життя» рівноцінне смерті» [7, с. 106], – ділиться він своїми враженнями. В зображенні характерів цих героїв переважає не героїчна складова, а драматична. Оповідач, творець і виконавець входить в образ героїв та особливостями епічної співогри глибоко передає їх страждання.

Як бачимо, студенти сприймають, глибоко розуміють і високо цінують сповідування героями дум козацьких звичаїв, кодексу лицарської честі, що виявлялися в непохитній вірності принципам народної моралі, духовної стійкості, відстоюванні свободи і незалежності народу, держави, умінні скрізь і всюди чинити шляхетно, у готовності боротися до загибелі за волю, честь і славу України, за право бути господарем на власній землі. Таким чином, для іноземних студентів розкриваються невідомі для них своєрідні ознаки характеру українців, їх багатий внутрішній світ. За змістовими характеристиками образ козака-лицаря є своєрідним психологічним типом, що відображає ті чи інші вияви індивідуального чи то колективного українського національного буття. Фольклорний образ козака прикметний доволі високим рівнем семантичної універсалізації, внаслідок чого він сприймається в свідомості іноземних студентів як образ-символ, що стає багатофункціональним і відповідає особливому сприйняттю навколишнього світу й національної природи українців взагалі.

Таким чином, українські народні думи – вдячний матеріал для дослідження української національної культури, національного характеру, лицарства, а відтак, духовної, мілітарної, соціальної та національної стійкості українців загалом. До сьогодні ми ще не вповні досягнули всієї планетарної значущості українського козацтва, яке так глибоко оспіване кобзарями в народних думах, не збагнули духовних вершин його самобутньої психології,

завдяки яким було досягнуто чимало національних переваг у різних галузях політичного, державного, культурного життя українського народу, які стали потужним фактором протидії національній вразливості.

В народних думках наголошується, що стійкість, цілісність і соборність нації залежить від того, чи усвідомлює кожен її представник необхідність згуртованості в міцну духовну спільноту. Дотримання законів збереження нації, української держави як цілісності було найвищою метою у житті козацької еліти, козацької громади. Тому, духовна, мілітарна й національна стійкість у думках – в ідеї вірності обов'язку, незламності, героїзації, усвідомленні своєї відповідальності перед своїм народом, його минулим, теперішнім і майбутнім, у саможертвному служінні своєму народові і боротьбі супроти зла, як свідчать наведені вище відгуки чужоземних студентів, у всьому світі. Усе це спонукає українців до глибокого самоаналізу свого внутрішнього світу, своєї громадянської позиції, своїх життєвих принципів та ідеалів, свого світогляду й забезпечує стійкість національно самобутньої особистості як до зовнішньої, так і внутрішньої вразливості та поразенства. Надто ж, коли йдеться про російсько-українську війну, яка так загрозливо нависла над світом.

Література:

1. Азьомов, В. (2022). *Сім Великоднів на тиждень або Славень многовоскресності національної свідомості в думі «Маруся Богуславка»*. Архів В. Азьомова.
2. Братко-Кутинський, О. (2008). *Феномен України*. Вечірній Київ.
3. Грушевська, К. (Ред.). (1927). *Українські народні думи*. Державне видавництво України.
4. Копаниця, Л. (2000). *Українська лірична пісня: еволюція поетичного мислення* [Автореф. док. філол. наук, КНУТШ].
5. Лозко, Г. (2011). *Українське народознавство*. Мандрівець.
6. Набок М., Ібрагім Хамід (2015). Своєрідне сприйняття іноземними студентами української народної пісенної творчості. *Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі: збірник наукових праць* (с. 111-118). Сумський державний університет.
7. Набок М., Мехмет Бешир (2017). Етнотип воїна в українських народних думках та курдських народних піснях. *Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників: збірник матеріалів науково-практичної конференції з міжнародною участю* (с. 103-109). Музей Івана Гончара.
8. Резнікова, О. (2022). *Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища*. НІСД.
9. Руденко, Ю. (1994). Українська козацька педагогіка: відродження, пошуки, перспективи. *Рідна школа*, № 5, 16-24.

10. Руденко, Ю. (2007). *Українська козацька педагогіка: витоки, духовні цінності, сучасність*. МАУП.
11. Черемський, К. (2006). Становлення і розвиток традиційного співочтва на Слобідщині. *Народна творчість та етнографія*. № 5, 36-40.
12. Яворницький, Д. (1990). *Історія запорізьких козаків*. Наукова думка.
13. «*Bêritana*». Взято з <http://kurtce-muzik.blogspot.com/2012/03/sipan-xelat-beritan.html>.
14. Cannon, T. (2022). *Reducing People's Vulnerability to Natural Hazards: Communities and Resilience*, WIDER Working Paper Series RP2008-34. World Institute for Development Economic Research. https://www.academia.edu/11829527/Reducing_People_s_Vulnerability_to_Natural_Hazards_Communities_and_Resilience.
15. Nabok, M. (2018). Українські народні думи: національні особливості сприйняття в процесі міжкультурного спілкування. *Psycholinguistics*, 24 (2), 198-217. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2018-24-2-198-217>.
16. Nabok, M. (2020). Teaching Ukrainian folk dumas at University: analysis in context of intercultural communication. *Advanced Education*, (16), 4-8. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.184554>.
17. Ojo Olajide Joshua, Zaitseva, S. (2021). The Influence of Language on the Development and Protection of Culture. *Людина, культура, техніка в новому тисячолітті*. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського. <https://zenodo.org/record/4782400#.YTodXzEzbiU>.
18. Sonn C., Fisher A. (1998). Sense of Community: Community Resilient Responses to Oppression and Change. *Journal of Community Psychology*, 26 (5), 1-32.

About the authors

Part 1. Social and humanitarian aspects of life quality research in turbulent conditions

- 1.1. *Nikola Kot*
Marcin Oleksiuk – Master
Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration
in Opole, Opole, Poland.
- 1.2. *Oleksandr Hladkyi* – Doctor of Geographical Sciences, Professor, Academician
of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine
State University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine
Volodymyr Kylivnyk – PhD of Medical Sciences, Associated Professor
Oleksandr Marchuk – Assistant
National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya, Ukraine.
- 1.3. *Iryna Koriakina* – PhD of Pedagogical Sciences, Associated Professor
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, Ukraine.
- 1.4. *Olexandr Mikheienko* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Yuliia Karpenko – PhD of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Sumy, Ukraine.
- 1.5. *Maryna Nabok* – PhD in Philology, Associated Professor
Stanislava Zaitseva – PhD of Sciences in Social Communications, Lecturer
Sumy State University, Sumy, Ukraine.
- 1.6. *Nataliia Sas* – Doctor of Pedagogical Sciences, Associated Professor, International
Visiting Researcher
Federal Institute of Parana, Curitiba, Brazil.
- 1.7. *Alina Chernyakova* – PhD of Pedagogical Sciences, Associated Professor
Nataliia Pylypenko-Fritsak – Lecturer
Sumy State University, Sumy, Ukraine.
- 1.8. *Viktorii Babalich* – PhD of Pedagogical Sciences, Associated Professor
Oleksandr Broiakovskyi – PhD of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer
Olena Holub – Lecturer
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,
Kropyvnytskyi, Ukraine.
- 1.9. *Oleksandr Kolyshkin* – PhD of Pedagogical Sciences, Associated Professor
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Sumy, Ukraine.
- 1.10. *Olena Markova* – PhD of Pedagogical Sciences, Associated Professor
Nataliia Shcherbatiuk
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,
Kropyvnytskyi, Ukraine.